

КРЕДИТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Устименко Юлія, студентка групи Ю – 62

Сьогодні в Україні функціонують підприємства, організації і господарські товариства, засновані на різних формах власності. Це створює різнобій і складності в організації кредитних правовідносин між банками, з одного боку, та підприємствами, організаціями і товариствами, з іншого.

В умовах ринкової економіки змінився характер кредитного договору. Активну роль стали виконувати обидва його суб'єкти на паритетних засадах, що вимагає зміцнення правового поля діяльності кредитора та позичальника. Головними ланками кредитної системи є банки та кредитні установи, що мають ліцензію Національного банку України. Вони одночасно виступають у ролі покупця і продавця існуючих тимчасово вільних коштів.

Кредитні відносини виникають між різними суб'єктами. Найбільш поширені вони між банками з одного боку, і підприємствами — з другого.

Набувають подальшого розвитку кредитні відносини між банками та населенням. Населення кредитує банки через вклади в них, купівлю ощадних сертифікатів тощо. Водночас банки надають населенню споживчі кредити. Кредитні відносини між підприємствами, організаціями з одного боку, та населенням — з другого, набувають важливого значення. Відповідно до чинного законодавства кредитуванням громадян можуть займатися не тільки банки, а й інші організації ломбарди, кредитні спілки тощо. Крім того, кредитні відносини можуть виникнути між фізичними особами.

Для того щоб виникли кредитні правовідносини, необхідно укласти кредитний договір. Кредитний договір — згода сторін, на підставі якої кредитор зобов'язується надати кредит позичальникові у розмірі та на умовах, що передбачені договором, а позичальник зобов'язується повернути його у строк з відповідною платою за користування.

Основними джерелами формування банківських кредитних ресурсів є власні кошти банків, залишки на поточних (валютних) рахунках, залучені кошти юридичних та фізичних осіб на депозитні рахунки, міжбанківські кредити та кошти, одержані від випуску цінних паперів. Кредитні операції здійснюються банками у межах кредитних ресурсів. Кредити в іноземній валюті можуть одержувати тільки юридичні особи-резиденти України для проведення діяльності, передбаченої їх статутними документами.

Комерційний кредит — це товарна форма кредиту, яка визначає відносини з питань перерозподілу матеріальних фондів і характеризує кредитну угоду між двома суб'єктами господарської діяльності. Учасники кредитних відносин при комерційному кредиті регулюють

свої господарчі відносини і можуть створювати платіжні засоби у вигляді векселів — зобов'язань боржника сплатити кредиторві зазначену суму у визначений термін. Об'єктом комерційного кредиту можуть бути реалізовані товари, виконані роботи, надані послуги щодо яких продавцем надається відстрочка платежу. У разі оформлення комерційного кредиту за допомогою векселя інші угоди про надання кредиту не укладаються.

Лізинговий кредит — це відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди майна і супроводжуються укладанням лізингової угоди. Лізинг — це форма майнового кредиту. Його об'єктом є різне рухоме (машини, обладнання, транспортні засоби, обчислювальна та інша техніка) та нерухоме (будинки, споруди, система телекомунікації та ін.) майно. Суб'єктами лізингу можуть бути лізингодавець (суб'єкт господарювання, що є власником об'єкта лізингу і здає його в оренду), користувач (суб'єкт, що домовляється з лізингодавцем на оренду про набуття права володіння та розпорядження об'єктом лізингу у встановлених лізинговою угодою межах), виробник (підприємство, організація та інші суб'єкти господарювання, які здійснюють виробництво або реалізацію товарно-матеріальних цінностей).

Таким чином, банківські кредитні правовідносини - це урегульовані нормами банківського права відносини між банком і позичальником, в силу яких останній зобов'язується використати наданий йому кредит на зазначені у договорі цілі та повернути його у встановлений термін і відсотками банку.

В Україні із прийняттям Конституції 1996 року банківське законодавство не зазнало суттєвих змін хоч Основний Закон їх вимагає. Головна сфера банківської діяльності – кредитування – в Україні фактично не має спеціального законодавчого забезпечення. Нині правовідносини в галузі кредитування регулюються окремими положеннями глав 32 і 33 Цивільного кодексу України та Положенням “Про кредитування”, затвердженим постановою Правління Національного банку України № 246 від 28 вересня 1995 р. Норми чинного Цивільного кодексу щодо кредитування не відповідають вимогам сьогодення, а нормативне регулювання кредитних відносин центральним банком не має системного характеру і не забезпечує сталого функціонування та розвитку кредитних ресурсів України. Усе ще не прийнято такі важливі для банківської діяльності нормативно-правові акти, як нові Цивільний кодекс, Податковий кодекс, закони про бюджетну систему, про банки і банківську діяльність тощо. хоча в цьому напрямі вже зроблено важливий крок – прийнято Закон “Про Національний банк України”.

Бордюк Ю. В., ст. викладач кафедри права